

**Alicja Szostkiewicz, *Doświadczanie uczenia się w średniej dorosłości*,
Wyd. CeDeWu, Warszawa 2019, ss. 199**

Współczesność stawia przed nami wiele wyzwań edukacyjnych, niezależnie od tego, na jakim etapie życia i w jakim wieku jesteśmy. Recenzja *Doświadczania uczenia się w średniej dorosłości* powstaje w okresie niespotykanej próby, także edukacyjnej, jaka stała się naszym udziałem w związku z pandemią wywołaną wirusem SARS-CoV-2. Zaistniałe okoliczności być może dla wielu z nas są najsilniejszym czynnikiem motywującym do podjęcia aktywności edukacyjnej (choćby w obszarze edukacji on-line), ale miejmy nadzieję, że inne, mniej opresyjne „motywatory” będą za jakiś czas równie znaczące, jak te obecne.

Recenzowana monografia mieści się w obszarze dociekań z zakresu andragogiki oraz psychologii rozwojowej człowieka dorosłego. Autorka podjęła się realizacji projektu badawczego, którego celem była odpowiedź na pytanie o uwarunkowania aktywności edukacyjnej osób w okresie średniej dorosłości. Analiza owych uwarunkowań została osadzona w koncepcji całożyciowego uczenia się. Procedurę badawczą autorka skonstruowała w oparciu o podejście fenomenograficzne. Zgromadzony na drodze wywiadów materiał badawczy poddała analizie celem zidentyfikowania doświadczeń związanych z procesem uczenia się osób w średniej dorosłości. Wskazany przez autorkę cel pracy, z uwagi na znaczenie uwarunkowań w procesie uczenia się osób dorosłych, jest ważny i uzasadniony. Wartościowe jest także przyjrzenie się okresowi średniej dorosłości, który jest słabo reprezentowany w polskich badaniach andragogicznych (większość analiz skupia się na młodych dorosłych oraz seniorach). Za słuszną można uznać przyjętą w pracy optykę badawczą, dającą wgląd w indywidualne doświadczanie uczenia się.

Publikacja składa się z siedmiu rozdziałów, wstępu oraz zakończenia. Kolejne części książki zostały logicznie wyodrębnione i płynnie następują po sobie.

Rozdział pierwszy to analiza procesu uczenia się dorosłych w odniesieniu do literatury przedmiotu. Autorka sprawnie scharakteryzowała specyfikę uczenia się dorosłych, jego uwarunkowania oraz motywacje edukacyjne w perspektywie całościowej. Rozdział ten ukazuje dobrą orientację w literaturze przedmiotu i wprowadza czytelnika w te ujęcia teoretyczne, które znajdują odzwierciedlenie w procesie analizy materiału badawczego. Rozdział drugi to charakterystyka okresu średniej dorosłości, jako fazy życiowej człowieka. Oba rozdziały stanowią teoretyczną część pracy. Autorka ukazała wybrane teorie uczenia się dorosłych, szczególnie uwzględniając te, które związane są z doświadczeniem i refleksyjnością, jako zasadniczymi składowymi procesów edukacyjnych osób dorosłych. Omówiła także modele motywacji edukacyjnych w perspektywie całościowego uczenia się. Opisała psychologiczne koncepcje rozwoju człowieka: Roberta Havighursta, Erika Eriksona oraz Daniela Levinsona. Ta część pracy stanowi teoretyczne podłoże rekonstrukcji pojęcia średniej dorosłości, z charakterystycznym dla niej momentem, jakim jest kryzys połowy życia.

Rozdział trzeci prezentuje podstawy metodologiczne i procedurę badań własnych. Autorka zaprojektowała swoje badania w nurcie fenomenograficznym, chcąc w ten sposób poznać, zrozumieć i opisać fenomen uczenia się osób w średniej dorosłości oraz jego uwarunkowania*. Określiła w tym miejscu przebieg badań własnych, dokonała prezentacji i uzasadnienia doboru grupy badawczej, jak i charakterystyki respondentów. Rozdział ten zamyka opis schematu analizy materiału empirycznego pozyskanego w toku wywiadów. To w mojej opinii najciekawsza część pracy. Osadzona w badaniach jakościowych, autorska analiza fenomenologiczna (kategorie opisu wraz z kontekstami) procesu doświadczania uczenia się w średniej dorosłości stanowi o innowacyjności publikacji.

Rozdział czwarty i piąty stanowią uporządkowaną prezentację wyników badań własnych. Znajdziemy tu opis doświadczeń edukacyjnych poprzedzających wejście badanych w średnią dorosłość, a także szczegółową charakterystykę obecnej ich aktywności w obszarach edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej. Wszystko wsparte jest szerokim cytowaniem wypowiedzi badanych. Kolejny rozdział poświęcono uwarunkowaniom uczenia się, ze szczególnym uwzględnieniem gotowości i motywacji do podejmowania takowej aktywności. Pośród rozlicznych uwarunkowań autorka próbowała wskazać te, które katalizują, jak i te, które zakłócają proces ucze-

* Szostkiewicz A., (2019), *Doświadczenie uczenia się w średniej dorosłości*, Wyd. CeDeWu, Warszawa, s. 87.

nia się osób w okresie średniej dorosłości. Rozdział szósty to wsparta analiza SWOT charakterystyka procesu uczenia się badanych, będąca swoistym podsumowaniem wyników badań. W rozdziale siódmym autorka zawarła refleksje nad andragogiczną praktyką edukacyjną i rekomendacje dla tej dziedziny kształcenia.

Recenzowana monografia to rzetelne opracowanie napisane dobrym naukowym językiem. Autorka podjęła się eksploracji ciekawego zagadnienia o dużym potencjale poznawczym, a zaprojektowana koncepcja badań uwarunkowań procesu uczenia się jest wartościowym wkładem do dalszych eksploracji i poszukiwań andragogicznych.

Beata Cyboran

<https://orcid.org/0000-0003-4138-5034>

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Bibliografia

Szostkiewicz A., (2019), *Doświadczenie uczenia się w średniej dorosłości*, Wyd. CeDeWu, Warszawa